



Oslo. 28.september 2021

Innspill til regional plan for kulturmiljø i Trøndelag fylkeskommune 2022-2030

Norges kulturvernforbund er en paraplyorganisasjon for de frivillige kulturvernorganisasjonene. Vi har 29 landsdekkende medlemsorganisasjoner, som på hvert sitt vis bidrar til å ta vare på, formidle og videreføre kulturarven. Organisasjonene har til sammen rundt 2000 lokallag og 250 000 medlemmer. På vegne av de frivillige organisasjonene ønsker vi å komme med innspill til regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030.

Kulturarven og historien tilhører Trøndelags befolkning, og alle må ha mulighet til å bli bedre kjent med sin egen kulturarv. Dette vil bidra til styrkede lokalmiljøer med tanke på inkludering, forståelse og respekt. Denne forståelsen og kunnskapsbyggingen må komme nedenfra og vi mener at sivilsamfunnet, de lokale lagene og de frivillige må tillegges en spesiell rolle i en regional plan som strekker seg frem mot 2030. Vi mener disse utgjør grasrota innenfor kulturmiljøfeltet, og at det offentlige har et ansvar for å løfte og styrke lagene og frivilligheten, og tilrettelegge for økt aktivitet og medvirkning. I de 29 nasjonale kulturvernorganisasjonene som ligger under paraplyen til Kulturvernforbundet finnes det ca. 250 lokale lag med over 30 000 frivillige bare i Trøndelag.

Den nye kulturmiljømeldingen (Meld. St.16 2019-2020, Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold) har tre overordnede mål for kulturmiljøpolitikken, hvorav «*Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø*» er ett av målene. Vi er derfor glade for at Trøndelag fylkeskommune har valgt å implementere dette i den regionale planen som en overordnet retningslinje for å nå hovedmålet: «I 2030 engasjerer trønderne seg i et mangfold av godt bevarte kulturmiljø». Dette er et mål som også henger sammen med hovedbudskapet i den såkalte Faro-konvensjonen som Norge ratifiserte i 2008. Konvensjonen erkjenner at kulturarv er en iboende del av retten til å delta i samfunnets kulturelle liv, slik det også er fastslått i menneskerettighetserklæringen, artikkel 27. Kulturarven og historien tilhører sivilbefolkningen som gjennom organiserte kulturvernaktiviteter i lokale frivillige lag og organisasjoner forvalter viktige deler av både den materielle og immaterielle kulturarven.

Det er stort fokus på klima- og miljøutfordringene innenfor kulturmiljøfeltet, noe som understrekes i kulturmiljømeldingen. I meldingen er det trukket opp nye overordnede mål hvor «kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging» - i tråd med FNs bærekraftsmål. Frivilligheten og de frivillige kulturvernorganisasjonene blir trukket frem som en av de viktigste aktørene for å kunne nå målene i meldingen. Den regionale planen bør adressere både kulturmiljømålene og bærekraftmålene, og se på samarbeidsformer og tiltak for best mulig effekt. Vi

minner om at bærekraftmålene har et eget delmål (11.4) om å “styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv”.

Vi mener at Regionplanen for kulturmiljø i Trøndelag i like stor grad må understreke de frivilliges rolle når det kommer til klimaomstilling og for å skape helsefremmende og inkluderende lokalsamfunn. De frivillige kulturvernlagene bidrar til en større og bredere forståelse av lokalsamfunnets historie og identitet gjennom vern, bevaring og gjenbruk. Det frivillige kulturvernet er på mange måter en grønn bevegelse.

Mange av de frivillige kulturvernlagene jobber med en klar strategi, plan og bevisstgjøring med tanke på miljø- og klimautfordringene. Generelt kan vi si at det er en stor miljøgevinst i å lære seg å istandsette og gjenbruke bygninger, fartøy, fyrstasjoner og veterankjøretøy istedenfor å rive ned for å bygge eller produsere nytt. Det å lære seg håndverkstradisjoner (alt fra å stoppe sokker til å restaurere verneverdige bygninger) vil bidra til en større grad av gjenvinning og ny bruk. Kulturvern er miljøvern, og kunnskap om gjenbruk og istandsetting er et godt bidrag for at vi sammen skal nå klimamålene. Forvaltningen av kulturarven må ses i en forståelse av sirkulær økonomi, og vi er derfor uenige i påstanden i utkastet til regionalplan for kulturmiljø i Trøndelag at «Kulturarven er ikke fornybar» (s.17).

For å få til en god økonomisk samfunnsutvikling så må offentlig sektor samarbeide tettere med frivillig sektor på kulturarvfeltet. For at frivillighet skal fungere så må de frivillige føle seg hørt, sett og anerkjent. Trøndelag fylkeskommune har et spesielt ansvar for å tilrettelegge for den frivillige aktiviteten og sørge for å gi de frivillige gode rammer og medbestemmelsesrett. Å investere i frivilligheten bidrar i tillegg til god samfunnsøkonomisk avkastning. Det må tilrettelegges for at kulturarvaktørene kan drive næringsvirksomhet innenfor reiselivs- og opplevelsesnæringen og legge til rette for lokal verdiskaping. Det er også viktig å etablere et sterkere nettverk mellom kulturarvmiljøene og opplevelses- og reiselivsnæring. Dette vil komme hele regionen til gode, og bidra til at Trøndelag fortsatt vil være et attraktivt reisemål for både norske og utenlandske besøkende.

Trøndelag har mange spennende kulturarvmiljøer og historier som kan videreutvikles innenfor reise- og opplevelsesnæringene. Flere av de frivillige lagene baserer sine inntekter på turisme og opplevelser: fyrstasjoner med cafe og overnatting, guidede turer, byvandring og omvisninger, turer med istandsatte skip og båter, motorhistoriske kjøretøy, historiske bygninger, tradisjonshåndverk, husflid osv. Mange av regionens fysiske kulturminner eies og/eller forvaltes av frivillige. Det er mange unike opplevelser og muligheter for videreutvikling av disse i Trøndelag, og vi mener at fylkeskommunen må jobbe for tilrettelegging, slik at de lokale lagene og foreningene kan etablere nye, og videreutvikle disse konseptene i samarbeid med aktører i reiselivsnæringen.

Mange av de lokale frivillige lagene har de siste årene jobbet målbevisst med forskjellige inkluderingsprosjekt. Her har kunnskapsdeling vært det sentrale punktet, hvor mange nyinnflyttede har både lært og lært bort forskjellige håndverks-, husflid- og mattradisjoner. Frivilligheten er selve navet i lokalmiljøet når det kommer til inkludering og integrering, og de lokale kulturvernlagene gjør en kjempejobb på dette feltet. Det er viktig at fylkeskommunen anerkjenner denne innsatsen og tilrettelegger for mer av denne typen aktiviteter, som bidrar til å skape trygge og robuste lokalsamfunn og motvirke utenforskap.

Kulturvernforbundet jobber mye med nettverksbygging, og har i mange år samarbeidet med de sentrale leddene, sentrale myndigheter og statlige direktorat. Regionreformen har nå ført til at fylkeskommunene har fått et større ansvar på kulturarvfeltet og vi ønsker derfor et tettere samarbeid med regionale og lokale myndigheter, slik at de lokale lagene og frivilligheten kan dra i

samme retning som det offentlige på kulturmiljøfeltet. Vi har et stort nettverk blant våre 29 landsdekkende medlemsorganisasjoner, med sine respektive lokale og regionale lag, og vi ønsker å tilrettelegge for et tettere samarbeid mellom disse og de andre aktørene innenfor kulturmiljøfeltet.

Kulturvernforbundet ønsker å jobbe aktivt med å tilrettelegge for møteplasser, aktiviteter og arrangementer for de ulike aktørene og for allmennheten. Vi har i en årrekke jobbet med konferanser, regionmøter og kulturminnedagene hvor lokale lag, frivillige, museer og kommuner har funnet nye samarbeidsplattformer, prosjekter og felles arrangementer. Disse møteplassene har ført til svært gode synergieffekter for lokalsamfunnet og bidratt til gode, varige samarbeidsprosjekter mellom aktørene, samt en større bevissthet på betydningen av den lokale historien og kulturarven. Vi ønsker å kunne jobbe enda mer med å være en tilrettelegger for disse møteplassene i samarbeid med lokale lag, organisasjoner, kommuner, museum og de nye fylkeskommunene.

I Trøndelag finnes det mange lokale historielag, kystlag, husflidslag, veterankjøretøyklubber, lokale lag i Fortidsminneforeningen, metallsøkere, fartøyvernere osv. I disse miljøene finner man ildsjeler med spisskompetanse på lokal historie og håndverkstradisjoner, og med et glødende engasjement og formidlingsevne. Samarbeidet mellom det offentlige og disse miljøene må styrkes gjennom tettere formelt samarbeid og prosjekter, og det bør også legges til rette for økt grad av samarbeid og kunnskapsutveksling på tvers av sektorer, som næringsliv, academia og sivilsamfunn.

Kulturmiljøfeltet er et bredt kunnskapsfelt, og kunnskapsutveksling mellom miljøene og aktørene vil bidra til en større interesse og engasjement for Trøndelags kulturarv. Vi foreslår derfor at det opprettes et «kulturmiljøråd» i Trøndelag som kan fungere som et bindeledd mellom kommune, fylkeskommune, frivilligheten, museene, reiselivsnæring og andre aktører. Dette bør fungere som et rådgivende organ hvor nettopp frivilligheten og sivilbefolkningen deltar tett på prosessene knyttet til oppfølgingen av den regionale kulturmiljøplanen. Vi i Kulturvernforbundet bidrar gjerne med å få på plass disse strukturene dersom det er ønskelig.

Lykke til med det videre arbeidet med regionalplan for kulturmiljø i Trøndelag.

Toril Skjetne

Generalsekretær

Norges kulturvernforbund

Jørn Holme

Styreleder

Norges kulturvernforbund